

Gamla kyrkogården i Katrineholm

Renovering av kyrkogårdsmur, del 1- 2

Antikvarisk medverkan

Katrineholms stad
Katrineholms kommun
Södermanlands län

Gamla kyrkogården i Katrineholm

Renovering av kyrkogårdsmur, del 1- 2

Antikvarisk medverkan

Katrineholms stad
Katrineholms kommun
Södermanlands län

Christina Andersson

Denna rapport har framställts av ett företag
vars miljöledningssystem är certifierat enligt ISO 14001
av Svensk Certifiering Norden AB.

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora Gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
E-post: info@kmmmd.se

Samtliga foton av Christina Andersson om inget annat anges.

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2022

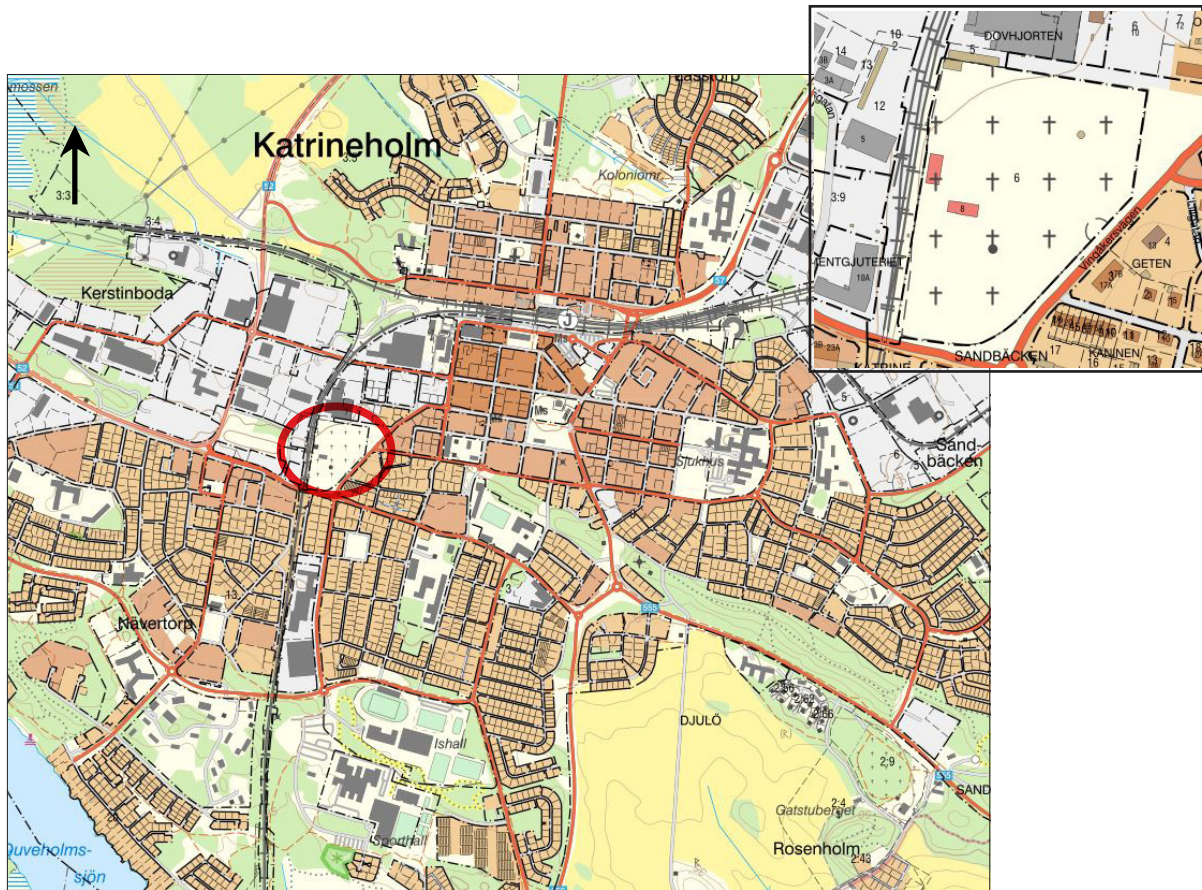
Omslag: Renoverad mur.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Medgivande MS2012/02954.

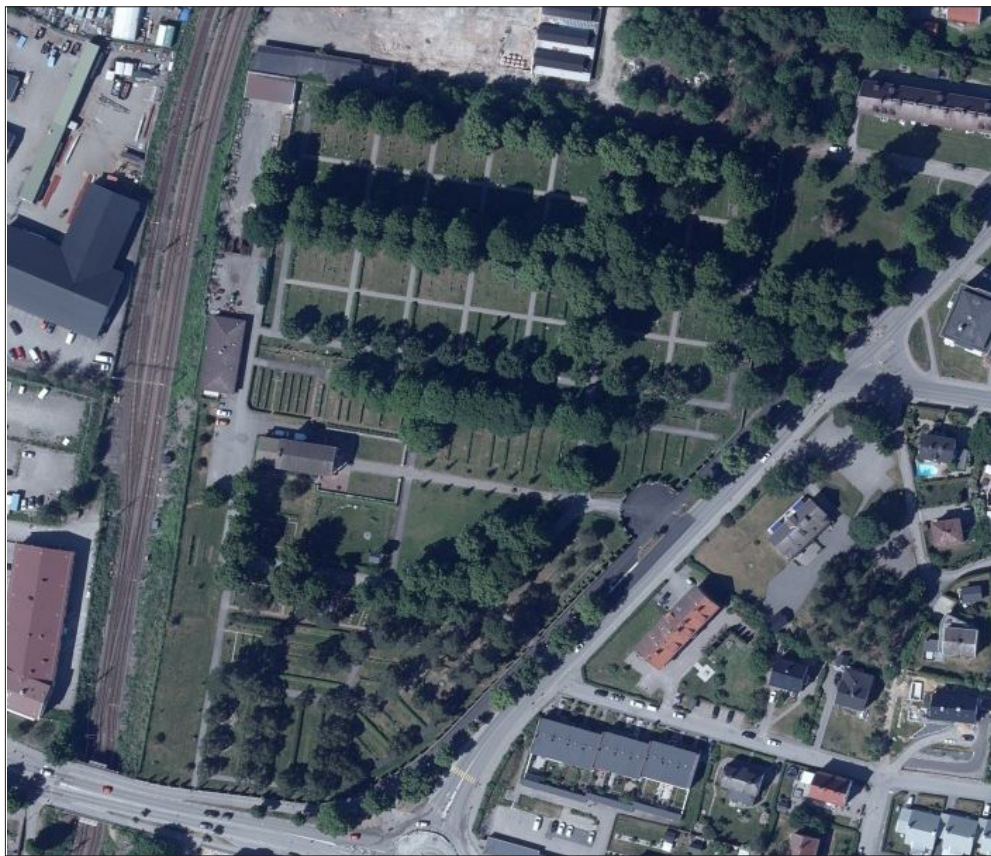
ISBN 978-91-8041-092-2

Innehåll

Inledning	5
Gamla kyrkogården – historik	5
<i>Bakgrund</i>	5
Genomförande	5
Resultat	6
Referenser	19
Tekniska och administrativa uppgifter	19

Figur 1-2. Utdrag ur Länsstyrelsens WebbGis. Röd cirkel visar kyrkogårdens placering i Katrineholm.

Figur 3. Flygfoto, kyrkogården sedd från ovan.

Inledning

Katrineholms gamla kyrkogård tillhör Katrineholmsbygdens församling och är centralt belägen Katrineholm. Kyrkogården omgärdas av stenmur. Muren är uppförd i flera etapper och har olika utföranden och karaktär.

Renovering av Katrineholms gamla kyrkogårdsmur föranleddes av beslut från Länsstyrelsen i Södermanlands län (dnr 433-7282-2019, beslutsdatum 2019-12-03). Beslutet grundar sig på förordningen (2010:1121) om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer. Följande delrapport avser renovering av murens etapp 1–2.

Projektledare för utfört renoveringsarbete har varit Leif Göthberg vid Arkitektur & byggnadsvård AB. Arbetet har utförts av Stenentreprenad Gullbergs sten och fasadvård AB. Medverkande har varit Stefan Gullberg, Gabriel Gullberg och Carl Holmberg. Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) har genom Christina Andersson medverkat som antikvarie på uppdrag av Gert Eriksson vid Katrineholmsbygdens församling.

Gamla kyrkogården – historik

Gamla kyrkogården i Katrineholm invigdes 1896. Vid tiden fanns ännu ingen kyrka i Katrineholm utan stora Malm var huvudkyrka. Det lilla åttkantiga gravkapellet byggdes 1897. Nordanåskapellet uppfördes 1939 och invigdes 1940. Runt om kyrkogården finns en bruksmur i kalksten. Muren är byggd i etapper och av egen personal. Arbetet med muren påbörjades 1954 och stod klart 1967.

Den första delen av kalkstensmur om cirka 30 meter, uppfördes i kyrkogårdens gräns mot vingåkersvägen från Nordanåsbron östrut. Kalkstensmuren uppfördes som ersättning av granhäck. Vid ungefär samma tid uppfördes en cirka 100 meter lång mur i kyrkogårdens östra gräns. Enligt protokoll från Länsarkitektkontoret i Nyköping var murarna uppförda utan bygglövs, men godkändes. I en skrivelse till byggnadsstyrelsen i maj 1959 anhåller man om tillstånd att vid gamla kyrkogården i Katrineholm uppföra kalkstensmurar i stället för granhäck som vid tiden inhängnade området.

”Till viss del har mur redan uppförts, dels vid norra sidan mot industriområdet, där genom nivåkillnaden granhäcken och en del av gravarna raserades, dels vid södra och östra sidan i samarbete med Katrineholms stad” (Riksantikvarieämbetets arkiv).

I ansökan får man veta att det vid industriområdet sedan många år tillbaka finns en betongmur och vidare att ett nytt förslag på mur runt hela kyrkogården nu är framtaget av arkitekt Gunnar Hedenskog.

Bakgrund och skadebild

En arbetsbeskrivning för renovering av stenmurar vid gamla kyrkogården i Katrineholm är framtagen av Arkitektur & Byggnadsvård AB (daterad 2018-07-04). Enligt arbetsbeskrivningen kan muren delas in i sex olika utföranden markerade med olika färger på karta (se figur 4). Murarna är olika till karaktär och uppvisar olika skador. I samband med startmötet skrevs också ett antikvariskt utlåtande avseende kyrkogårdens tujor (2021-03-11).

Genomförande

Startmöte hölls på plats den 2021-03-04. Med på mötet var entreprenaden, Gullbergs sten, byggleddare Leif och Gert från Katrineholmsbygdens församling samt antikvarie Christina. Vid mötet beslutades om igångsättning av arbetet i mars 2021 och vidare diskuterades de 38 tujor som vuxit sig för stora invid muren mot Vingåkersvägen samt den kommande omläggningen av asfalten avseende förhöjda trottoaren mot Vingåkersvägen. Entreprenaden påbörjade arbetet med stenmuren mot nord-väst, den lila muren enligt karta. Muren är cirka 1 meter hög med gjuten mitt, klädd med kalk-

stenplattor satta i KC-bruk. Utsidan av muren är putsad. Stenarna har rengjorts. Lösa stenar har återmonterats och kramlats enligt framtagen ritning (se figur 10). Ny fog med hydragiskt kalkbruk NHL5. Församlingen hade egna stenar på lager som användes. Vidare har entreprenaden beställt kalksten från Öland i grå kulör som komplement.

Den blå muren enligt karta är ännu inte åtgärdad.

Entreprenaden fortsatte istället med muren mot sydost. Enligt karta den röda delen av muren. Muren är cirka 1,6 meter hög och 100 meter lång. Uppbyggd med kalkstensskivor i förband med råkoppsyta. Avtäckning lagd i bruk. Muren saknade en hel del avtäckningsstenar och en del av avteckningsstenarna/locken var trasiga och behövde bytas ut. Befintliga stenar som var lösa har nu återmonterats med rostfria kramlor. Stenar med påväxt har rengjorts. Fogen har kompletterats. Avteckningsstenarna har monterats med sättbruk av cement samt kramlats. Locken lutar nu från kant till framkant med 30 mm för att vattnet skall rinna av och inte samlas på muren.

Vid besiktning i november konstaterades också att några av de 38 stycken tujor som skall tas bort i samband med att muren renoveras har grävts upp. Arbetet har nu avstannat och fortsätter våren 2023 när vädret tillåter.

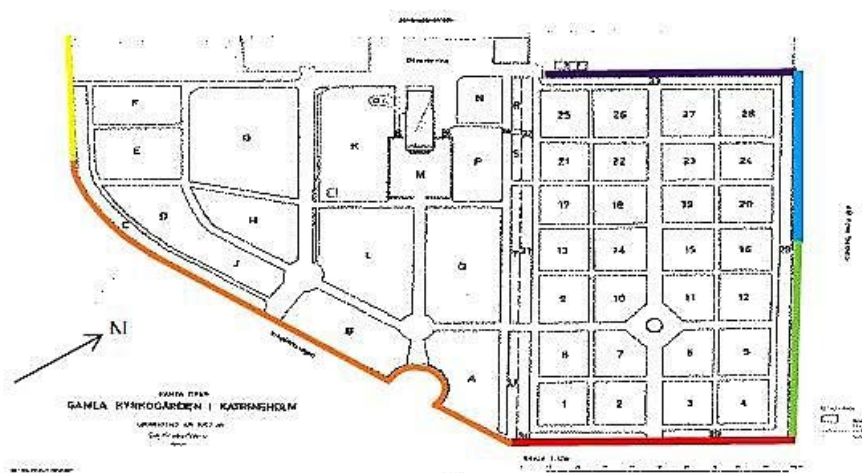
Antikvariska iakttagelser

I samband med renovering av muren har delar av trottoaren utanför muren mot Vingåkersvägen asfalterats. Resultatet blev inte bra. De som utfört arbetet har inte följt framtaget förslag. Ur antikvariskt perspektiv kan konstateras att det inte ser bra ut, med förhoppning att arbetet görs om.

Resultat

Åtgärderna avseende renovering av muren följer villkoren i länsstyrelsens beslut. Ett startmöte samt tre ytterligare platsbesök har genomförts under arbetets gång. Slutbesiktningen av etapp 1-2 hölls den 2022-11-17. Arbetet är ur antikvariskt synsätt utfört till belåtenhet.

Våren 2023 fortsätter arbetet (etapp 3), orange mur och därefter gul mur. Den blåa delen av muren renoveras 2023 eller möjligen 2024.

Figur 4. Situationsplan över gamla kyrkogården i Katrineholm. Färgfälten visar murens olika utförande. Källa: Arkitektur och byggnadsnärds arbetsbeskrivning. I november 2022 hölls slutbesiktning av lila mur, röd mur och en liten bit av den orange muren.

Figur 5. Fotografiet togs i samband med ansökan om tillstånd till att uppföra muren, trots att arbetet redan påbörjats. Äldre fotografi från 1958. Källa: Riksantikvarieämbetets arkiv.

Figur 6. Den första delen av muren uppfördes 1957. Källa: Riksantikvarieämbetets arkiv.

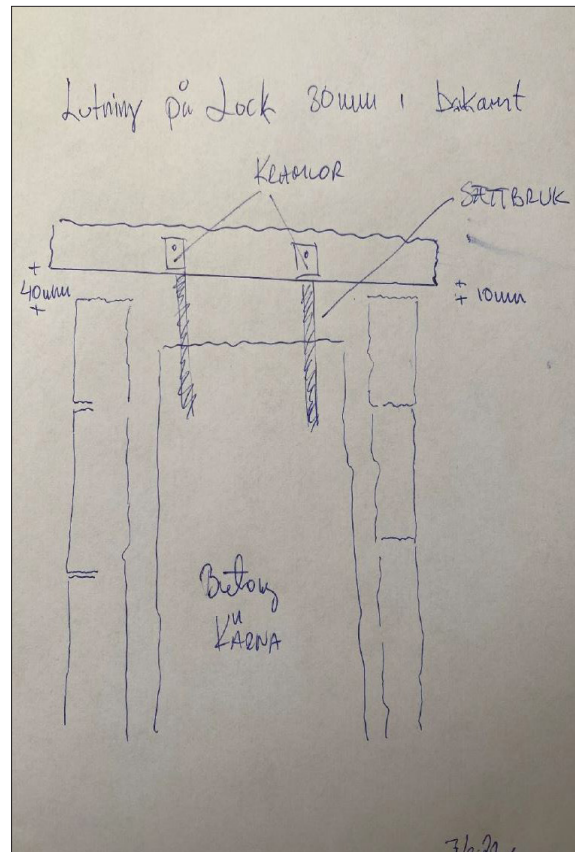
Figur 7. Startmöte 2021-03-04. En solig dag, tittar vi på senmuren mot nordväst. Här ses muren före renovering.

Figur 8. hörnet där lila och blå mur möts.

Figur 9. Detalj av lock och utsidan av muren som är putsad.

Figur 10. Entreprenörens ritning visar hur arbetet utförs.

Figur 11. Etapp 1, Muren mot nordväst före renovering i mars 2021.

Figur 12. Baksidan av muren är putsad och har en del sprickor. Ett trasigt lock har ramlat ner.

Figur 13. Vid startmöte i mars 2021, diskuterar vi även tujorna som växer invid muren mot Vingåkersvägen. Lägg också märke till att ett lock fattas på murkrönet.

Figur 14. Arbetet med muren har påbörjats mars 2021.

Figur 15. Detalj av skador.

Figur 16. April 2021. Onvädet gör det svårt att fotografera. Men en del av muren är renoverad.

Figur 17. Församlingens stenlager, består av hela och trasiga stenar.

Figur 18. Platsbesök den 2021-04-22. Den första biten klar.

Figur 18. Detalj av mur i snöoväder. Återmonterade lock.

Figur 19. Loken bortplockade.

Figur 20. Locken återmonteras lutande, så att vattnet kan rinna av.

Figur 21. Den röda muren. Många lösa och trasiga lock vid platsbesök 2021-09-29.

Figur 22. Röda muren, sedd från utsidan. locken bortplockade.

Figur 23. Pågående arbete 2021-09-29. Muren sedd från kyrkogården.

Figur 24. Slutbesiktning av den röda muren i november 2022.

Figur 25. Slutbesiktning av den röda muren i november 2022. Utbytta lock stämmer bra med ursprungliga. Nya fogar stämmer bra med befintliga.

Figur 26. Utsikt mot Vingåkersvägen. Denna del av den röda muren klar. November 2022.

Figur 27. Slutbesiktning november 2022. Hörnet där röd mur möter orange mur. Locken räckte inte. Fler stenar från Öland är beställda och arbetet fortsätter våren 2023.

Figur 28. Stefan visar, den sista delen av röda muren där locken behöver kompletteras samt den påbörjade orange muren. Lägg också märke till att nya fogar är lite ljusare i kulör, men det ser bra ut. Färgen kommer att mörkna.

Figur 29. Slutbesiktning noveber 2022. Här ses tydligt att locken lutar från bakkant till framkant med 30 mm. Detta medför att vattnet rinner av i stället för att samlas på locket.

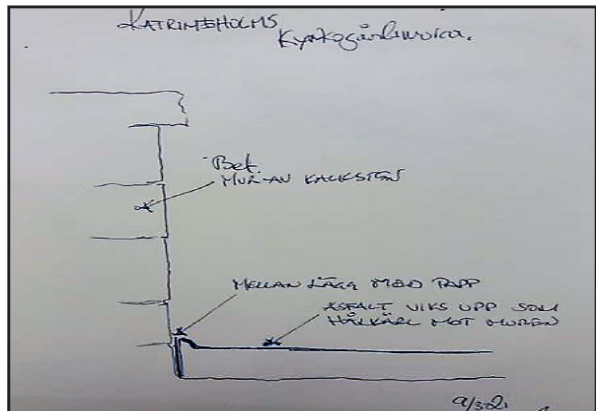
Figur 30. Röd mur på båda sidor om grinden.

Figur 31. Orange mur omgärdar kyrkogården mot Vingåkersvägen. Arbetet med denna del av muren är påbörjat. Utfört till belätnhet. Snygga fogar. Arbetet fortsätter 2023, vid grindarna där bilen står.

Figur 32. Detaljbild av ny fog.

Figur 33. Skiss på förslag till asfaltering invid mur. Enligt förslag papp mellan mur och asfalt.

Figur 34. Ny asfalt mot muren ser inte bra ut.

Figur 35. Kommande etapp med orange mur som påbörjas våren 2023.

Referenser

Bebyggelseregistret.
Länsstyrelsens karttjänster (WebbGis).
Riksantikvarieämbetets, arkiv

Tekniska och administrativa uppgifter

Stiftelsen Kulturmiljövård projektnr: KM 19131
Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum: 433-7282, beslutsdatum 2019-12-03
Typ av undersökning: Antikvarisk medverkan
Renoveringsperiod: Mars 2021– november 2022
Beställare: Katrineholmsbygdens församling

Län: Södermanlands län
Kommun: Katrineholm
Fastighet: Dovhjorten 6 i Katrineholms stad
Antikvarisk medverkan: Christina Andersson
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora Gatan 41
722 12 Västerås

Figur 36. Några av tujorna är borttagna inför kommande arbete.

